

รูปแบบการกระจายเชิงพื้นที่ของพื้นที่เมืองในประเทศไทย

พันธ์ทิพย์ จงโกทรย และ ชนมณี ทองใบ.

วารสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์. (2557), 35(1), 30 – 44

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของการกระจายเชิงพื้นที่ของพื้นที่เมือง และแนวโน้มสถานะการเป็นเอกนครในประเทศไทย โดยศึกษาพื้นที่เมืองในระดับจังหวัดเท่านั้น วิธีการวิจัยเป็นการผสมผสานวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเน้นการแปลภาพถ่ายจากดาวเทียมประกอบการสำรวจภาคสนามโดยตรงข้อมูลเชิงปริมาณรวบรวมจากเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่าการกระจายเชิงพื้นที่ของพื้นที่เมืองในประเทศไทยยังคงเป็นแบบเอกนคร คือ มีกรุงเทพมหานครเป็นเมืองโตเดี่ยวเพียงเมืองเดียว อย่างไรก็ตาม สถานะการเป็นเอกนครมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากค่าดัชนีความเป็นเอกนครหรืออัตราส่วนระหว่างประชากรในเมืองอันดับหนึ่งและประชากรในเมืองอันดับสองลดลงจาก 34.9 ในปี 2546 เป็น 23.9 ในปี 2553 ที่น่าสังเกตคือ เมืองหาดใหญ่กลายเป็นศูนย์กลางเมืองใหญ่อันดับสอง ส่งผลให้จังหวัดสงขลาเลื่อนอันดับในการรองรับประชากรเมืองจากอันดับ 6 ในปี 2549 เป็นอันดับ 3 ของประเทศในปี 2553 นอกจากนี้ การขยายตัวเชิงพื้นที่ของเมืองหลักมีลักษณะเกินขอบเขตการปกครอง เนื่องจากการขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ผังเมืองรวมเพื่อควบคุมการใช้ที่ดิน ส่งผลให้พื้นที่เขตเมืองและส่วนขยายของกรุงเทพมหานครเชียงใหม่ และนครราชสีมา มีการเติบโตไปตามถนนสายหลักและมีรูปร่างเหมือนหรือแตกต่างกันไปตามรูปแบบของโครงข่ายถนน จึงเสนอแนะให้รัฐบาลปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคที่เน้นความชำนาญของแรงงานและสภาพภูมิศาสตร์ของเมืองหลักในแต่ละภาคเพื่อลดสถานะของการเป็นเอกนคร รวมทั้งการบังคับใช้มาตรการทางผังเมืองและการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เกี่ยวข้องกำหนดกรอบการพัฒนาเมืองร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาด้านการขยายตัวเกินเขตการปกครอง

คำสำคัญ: การกระจายเชิงพื้นที่ พื้นที่เมือง ประเทศไทย